

Norske trolldomsprosesser

Prosessnummer: 848

Tiltaltes navn: Sigrid Torderud

Årstall: 1619

Sted: Grue i Hedmark

fordragne i alle maade. Detz thill windeßbiurdt haffr wij woris Signetter her neden wndertrøgt, Och for^{ne}: Oluff Biercke, thill detz ydermere bekrefftnig, haffuer hand sitt Signette: herhoes neden paatøgt, och forsch^{ne}: Niels Halduordßn: sitt bomercke her neden wndersteignidt. Datum ut suprâ.

Effter huileken Contractis indholdt, for^{ne}: fuldmegtig formiente, for^{ne}: Niels Halduordßen sielff att haffue forænigett sig medt sin wedderpart Thordt Christensßn, Och der medt for^{ne}: sitt Aasbede paa for^{ne}: Stobsrudt frastaait, Och derfore nu ubilligen sig offuer laugmanden intett kunde haffue att besuerge, Medt wijdere partenis forregiffuende prô et contrâ derom for rette.

Da effter tilmæle och gienmæle, och denne Sags betragtelße, Er der paa saa for rette bleffuen affsagt, Att for^{ne}: Niels Halduordsen bør att rette sig effter sin Contract, om for^{ne}: Aasbedis affstandt: Och att giffue laugmanden for^{ne}: Iørgen Skröder I kaast och ther-ring femb Rdaller. Datum ut suprâ nostro ad causas sub sigillo &c:

35. Dom imellom 12 mend, och Skriffueren Søffren Hansßen aff Solører sagsøgere, och Iacob Hansßen
Laugmand wdi Opsloe wedderpart.

Dat: 30 Julij Anno 1622.

War skicket for osß wdj rette, Søffren Hansßen aff Solører paa sin egen, och med fuldmagt aff Knudt Holstadt, Oluff Setter, Gun-der Holstadt, Trond Quittle, Harald Britnes, Guttorm Quesett, Iffuer Quesett, Oluff Quesett, Biørn Houff, Simen Aaßnes, Halduord Setter och Peder Aaßnes, laugrettismendt dersammestedtz paa dendt ene, Som haffde hidt wdi rette steffndt osß Elsk^e Iacob Hansßen laug-mandt wdj wor kiøbstedt Opsloe paa dendt anden side, och hannem thiltaledt. For en dølsdomb dj paa Skullestadt steffnestue I Grue sogenn, wdi for^{ne}: Solører dendt 28 Augusti 1619. dømbt och affsagt haffr, Imellem woris Fogidt Lauridtz Jensßn paa dendt ene, och tuende quindfolck Nemlig Thora Forekerud och Tora Lunderby aff for^{ne}: Grue Sogen paa dendt anden side, Anlangende att di schall haffue thilfundet forsch^{ne}: tuende quinder, att skulle gaa deris lou-gig værn och wnderførßell en huer sielff 12 epter lougenn, Att dj

icke kunde traaldomb; Først for di aff tuende henrettede Mißdere som for traaldom bleff brent, er bleffuen vdlagt och offuerbeuiist, att di medt dennem wdi følge haffuer werit till Blaakoldtz-berrig ehn langfredags Natt; For dett andet, att dj aff mange dendt ene effter dendt anden schall were paaprouffuitt och beskyldt for traaldombs kaanster att schulle haffue omgaait medt; For dett thredie att di och altidt schall haffue werit beskylt for traaldombs kaanster att skulle kunde, och der medt att haffue omgaait, och huem dj ont haffuer loffuidt, dett och dennem effter deris løffte schall were wederfarit, huilchen deris wnderførhell for dendt sag dj ey schall haffue kundet giortt, derfore di siden aff 12 andre laugrettismendt paa Thingstuen effter wijdere proub schall were dømbt thill Baalenn: Mens for^{ne}: tuende quindes mendt schall sidenn haffue indsteffndt samme dølsdomb for bemelte wor laugmandt thill Hammers laugting wdj Oplandenn Thage Thißdag 1621. huor handt da iche schall haffue willet anseett, huis domme, proubsbreffue, och anden louglig och Riktig beskeen, samme 12 mendt for hannem wdj rette schall haffue førtt, huor medt di samme deris dølsdomb till befrielße wed louglig procedering kunde forsuare, Men samme deris breffue och documenter for retten icke skall haffue mott bleffuen lest eller paateignidt I nogen maade, som dj dog formiente med rette haffde burdt: For dett andett, att handt iche offentlig paa laugtingett der paa schall haffue willett døme, som lougen thilholder, Mens der samme Sagh anden søgne effter Thage Thißdag paa laugtingett for hannem schall haffue werit wdj rette, skall handt dendt thill anden dagen der effter haffue optagett, och dend dag icke att haffue mott paa laugtingett, Men siden wdj Opsloe I deris frauerefle att haffue dømbtt for^{ne}: quinder fri for samme sag, och thilfunden dennem medt schriffueren, wdj stoer faldt och Segtt for samme dølsdomb dj dømbtt haffde. For dett thredie att handt och iche schall haffue villett indførtt deris procezs wdj sin domb, som di for retten schall haffue hafft, Mens dend langt anderledis att haffue indførtt. Formeenendis hannem derudinden dennem stor wrett att haffue thilføyett. Steffningenn och anbefalendis Thord Forckerudt och Peder Lunderby, paa for^{ne}: deris quinders wegne, her att skulle møde medt samme forhuerffuede laugmandtz domb. Effter steffningens wijdere medfører.

Thill samme sin steffning att beuiſe, Indlagde forsch^{ne}: Søffren Hanßn bemelte laugmandtz domb, daterit dendt første søgne epter Thage Thißdag paa Hammer laugting I Oplanden Anno 1621. huis beslutning in formalibus er formellendis som effterfølger.

Da effter tiltale giensuar och denne sags omstendighedt, Och effterdj forbemelte 12 mendtz och skriffuerens wdgiffuen domb, daterit dendt 25 Augusti 1619. fornemligen befindes funderit och besluttet paa fire hoffuidtpuncter och Artickler: Iblast huilcke dendt første punct er anlangende, En quinde wed naffn Birgette Lure /: som for traaldombs sag er bleffuen henrettidt och brent :/ hendiſ qhangiffuende och beskyldning paa forsch^{ne}: tuende quinder, som hun schall haffue beraabt: Imodt huilcken 12 mendtz domb, Erlig och welbiurdig mand Iens Iuell thill Kieldgaard, Danmarchis Riges Raadt, Stadholder wdi Norge och Høffuidtzmand paa Aggershuus, siden haffuer beuilgett och tillatt, att motte føris och tagis proub och windesbiurdt wdj denne sag aff en anden Thingskriffuer, och samme befalning daterit Aggerßhuus dendt 21 Octobris 1620. huor effter da er bleffuen beuißliggiortt, Att forsch^{ne}: Birgette Lure for tuende Erlige mend haffuer bekiendt, adt Mestermanden bad hende, att hun skulle bekiende paa andre, der med skulle hun sleppe fri, huoroffuer hun da beraabte dj tuende quinder Thora Lunderby och Thora Forckerudt och bekiende, att hun haffde löyett paa dennem; Saa hun derfore wdj hindes første beskyldning iche er bleffuen standthafftig: Men wdførlichen erfaris, hende samme beskyldning att haffue reuocerit igienkallet och benegttet, da hun bekiende att haffue löyett paa dennem ut suprå.

Dendt anden hoffuidtpunct, Anlangende Troend Kabberudtz proub, Att Oluff Forckerudt skall haffue slaget sin hustru och befalit hende, att bruge dett som Gudt haffde wndt, och icke sligt dieffuelskabff.

Huilchett windesbiurdt ickon befindes at vere itt enne prouff, och der thill medt samme windesbiurdt, Adt schall were bekient for Thiuffueri och ont Rygte, Som och allereede for sin mißhandling schall were bortrømbt: Epter saadant windesbiurdt med meere for^{ne}: 12 mend med skriffueren, dog befindes adt haffue funderit deris domb paa; wänseett att lougenn saadant berøgtedt windesbiurdt, iche alleniste vdj blodtz och liffs sager Excluderer och for-

skiuder: Men endochsaa wdi di sager som megit ringere eragtis, Icke heller admitterer till nogit windeßbiurdt att føre.

Dendt tredie Hoffuidtpunct, Anlangendis Erick Moe och Niels Bierckis windeßbiurdt, om dendt wlycke deris fader Thosten Biercke, for 5 Aar siden, aff Thore Forckerudt beloffuidt, skulle were wederfaritt; huis windeßbiurdt endochsaa ehragtis partiesk att were, effterdi dendt skade och wlycke som faderenn schall were thillføygitt, beuiises och bekrefftes med tuende hans egen sónners windeßbiurdt, som ey heller wdi retten for nøigagtig windeßbiurd approberis.

Dendt fierde hoffuidtpunct, att Sigri Thorderudt som och er bleffuen wdlagt aff Birgette Lure, schall for samme Sag were wndrømbt, Och der medt sielff tagit sagen paa sig: huilchen forsch^{ne}: Sigri Thorderudtz bortrømmelße eller affuigelße iche billigen kand eragtis forbete: tuende quinder thill nogen fuldkommen sags tilleggelße, effterdi dj for deris personner sielffuer ere bleffuen thilstede, och dennem wnder loug och rett till befrielße /: wed louglig procedering :/ haffuer ehrbødett.

Och epter saadanne fremstillede puncter, forbete: 12 mend wdj deris dombs conclusione formalitér erkiender; Att mand derudaff klarligen och riktig kand forfare, Att for^{ne}: quinder kand traaldomb, Och deditz wanseett att endog di ehragter sagen nochsom klar att were, Saa haffuer di dog fundett dennem thill att louguerge sig, huilckett ey fornøden war, dersom sagen ellers haffde werit saa klar som di foregiff; wdj huilcken sag di dog iche haffr hafft for dennem, saadanne Rigtige jndicia eller kiendetegen, ey heller nogen louglig proub och windeßbiurdt, som wdi saadanne sager wdkreffuis thill att kiende och dømme effter, som lougen dog ellers wdførlichen Exigerer och wdfordrer, att nogen der effter burde findes thill loug.

Thi er derpaa effter saadanne Rationes, saa och epter den gode øffrighedsztz beraadføring, saa for retten bleffuen affsagt, att forsch^{ne}: 12 mendtz samptt skriffuerens wdgiffuen domb, wdi denne Sag, icke befindes saa louglig och riktig, effter lougen och sagens omstendighedt, att were funderit besluttedt och affsagt, som dett sig derudinden billigen och medt rette burde; Och skall derfore were dødt och magtißlös, Och iche att komme offtebete: tuende quinder

Tora Forckerud och Thora Lunderby thill behindring eller skade wdj nogen maade: Och forsch^{ne}: 12 mendt sampt skriffueren Søffren Hansen, derfor att indstaa dennem for kaast och therring wdi denne Sag, Medt anden erlidende nachdeell och skade, effter 6 mendtz billig kiendelße. Och der thill medt en huer aff dennem att bøde thill Konng: Maytt: 8 Ørtuger och 13 & Sølff. dedtz thill windeßbiurdt vndertrøgt mit Signette, och medt Egen haandt wnderteigndt. Actum Anno die et loco ut suprâ.

Jacob Hans^{sn} Egen haandt.

Herimodt att suare motte wdj rette, forsch^{ne}: wor laugmand, och derom sin wnderdannigst ehrklering schrifftlig forfattedt indlagde, som epter indgangenn verbalitér er medførendis som epterfølger.

Att effter adt forbemelte 12 mendt och skriffuerenn, dendlt 25 Augusti 1619 for^{ne}: dølsdomb offuer bemelte tuende quinder haffuer wdgiffuet, da haffuer samme quinders Hoßbonder dendlt leyligheit for Erlig och welbiurdig mandt, Jens Iuell thill Kieldtgårdt, Stadholder wdi Norge och høffuidtzmand paa Aggerøhuus ladet ahndrage, Att de fra saadan wrett lougligen motte bliffue befriedt, Och da samme thidt /: Nemlig dendlt 21 Octobris 1620 :/ erlanget welbete: gode mandtz befalning, till en anden wpartiesche thingskriffuer, som derom rigtige proub och windeßbiurdt skulle tage och forhøre, huilchett och siden skeett er, huoroffuer dennem och er bleffuen beuilgett, welbete: her Stadholders steffning offuer samme 12 mendt och skriffuerens wretmeslige domb, indtill Hammers laugting paa Hedemareckenn, Att der da aff laugmanden endeligenn offuer samme dølsdomb skulle kiendis och paasiges. Och epterdi ieg wdj dendlt affdøde laugmandtz stedt, da aff welbete: her Stadholder bleff deputerit, samme laugting adt schulle betienne, Och vdinden alle huis sager for mig dersammestedtz indkommende att skulle decernere.

haffuer ieg derfor samme Indsteffnte dombs beslutning, medt allerstørste flidt forfarit och igienemseett, och derudinden fornemligen eragtigt de rette hoffuidtpuncter, paa huilche de samme dølsdomb haffde funderit som effterfølger.

1. Att dend quinde Birgette Lure, der hun piinligen er bleffuen forhørtt, och paa hindes yderste schall haffue wdlagt forne: tuende quinder att kunde traaldomb &c.

Derimodt befindes de windeßbiurdt att formelde, som effter welby: her Stadholders wdstedde befalning siden er tagen, Att for^{ne}: Birgette Lure som dennem først wdlagde, siden for tuende Erlige vindeßbiurdt haffuer bekiendt, Att Mestermandenn : der handt piinte hende :/ badt hun skulle bekiende paa andre, der medt schulde hun sleppe fri, huorfor hun bekiende sig da att haffue beraabt samme quinder, Men hun løig paa dennem, och der medt haffuer reuocerit sin bekiendelße, och icke er bleffuen standthaftig.

Huorfore iegh dendt punct medt nogen god samuittighedt, imodt aldt giffuen rett icke wiste at kunde approbere.

2. Dendt anden punct wdj for^{ne}: 12 mendtz dom war, Att en wedt naffn Throend Kabberudt schall haffue prouffuit, der handt tiendte en aff dj beskyldte quinder for nogen thidt sidenn, at hindes mandt schall haffue slaget och bandet hinde, och befalet at bruge dendt deell Gudt haffde wndt hinde, och icke sligt dieffuelskab. Derimodt eragtet det proub, alleniste att were itt windeßbiurdt, huilckett windeßbiurdt och er berøgtedt och befundet medt tiuffueri och wdediske gierninger, Som medt Tingskriffuerens Bertill Christensß^s wdstedde beuiis derom aff Thingbogenn er bleffuen certificerit, Same ene windeßbiurdt er och siden henrømbt for sinne mißgierninger, huorfore ieg icke heller dend punct wiste att kunde samtøcke och loulig ehragte.
3. Dendt 3die punct wdi for^{ne}: dølsdom, Att Thosten Bierckis sønner skall haffue sagt, en aff di beskyldte quinder for 5 Aar tilforen thill deris fader adt schall haffue sagt, der handt iche wilde affstaa j fjerding skyldt for hende, Att handt schulde well omberre dett meere for dett mindre, Saa deroffuer tuende aff hans kiør schulle haffue størtt. Derimodt samme proub eragtett att winde, om dett som for 5 Aar thilforen schulle were taldt, Och faderen derfor iche haffuer giffuet hinde nogen sag, Ey heller faderens egen sag kunde eller burde wedt hans sønners windeßbiurdt bekrefftiges, huorfore Ieg och epter samme punct iche heller wiste att kunde kiende nogit Menniske till att lide.
4. Dendt fierde punct wdj offtebe^{te}: 12 mendtz domb, Att eff-

terdi en anden quinde for samme kaansters beskyldelse er henrømbtt, Ergo, skulle de andre were skyldige.

Derimodt samme punct eragtett, wiste iegh iche medt nogen christen samuittighedt for^{ne}: tuende quinder att kunde bringe thill saadan døll, med dedtz effterfølgende gruelig straff att wdstaa, formedelst en andens bortuigelße: Och dett I synderlighedt, eftterdj dendt som dennem først beraabte, siden bekiende at haffue löyet paa dennem.

Denne for^{ne}: dølsdomb och iche nogen andenn, haffuer werit citerit for mig, derfore haffuer Ieg och deroffuer Sententzerit och dømbt samme domb magtißlös, formedelst de ringe och wbeständige puncter forsch^{ne}: 12 mendt och skriffueren, dend paa funderit haffuer, som ieg formoder hoes Gudt och min kiere høye øffrighedt med ald loug och en Christen samuittighedt att fordedige och forsuare.

Och endog for^{ne}: 12 mendt i deris steffning offr mig forregiffuer, iche att schall haffue ehragtedt dendt domb som siden offuer for^{ne}: tuende quinder skall were gangenn.

Da effterdi samme domb iche war steffndt for mig att dømme paa, Men alleeniste dend dølsdomb, Saa wiste ieg mig medt samme wsteffnde domb intett att kunde befatte, epterdj de der medt wilde besmycke deris dølsdomb, huilcken domb inden welbemelte her Stadholders befalning /: att motte procedere vdj sagen :/ er wdgiffuen, Saasom att wille siden føre windeßbiurdt, effter adt de haffuer dømbt dennem thill døll, dett ieg ey æragter retmesßigt, effter dommen att søger om windeßbiurdt, ohsaa gott som findes baade dommer och sagsøger.

Icke heller haffuer for^{ne}: 12 mendt eller skriffueren wdgiffuett nogen Segt effter samme min dom vdj nogen maader.

Belangendis dendt punct, Att ieg icke offentlig paa laugtingett schall haffue dømbt, Men vdj Opsloe samme domb haffuer giffuett forseiglitt. derimodt ieg mig wnderdannigste haffuer att erklerre, Att effter Ieg paa Hammers laugting samme sag och for^{ne}: dølsdomb haffr flitteligen igienemseett och forhørtt, Och da formedelst dedtz hoesfølgende wanskelighedt, haffr iegh dendt mig tiltagit, Min gunstige och høye Øffrighedt adt referere, och dendt siden wed deris gode betenckende och beraadføring, wnder Segell ladett for-

fatte, och parterne meddeele, derudinden ieg wnderdannigste formoder mig icke att haffue forseett, effterdi dett angick tuende fattige Mennischers liff, som well medt godt betenckende burde att offuerueigis, Och offuer aldt paa dett allerwnderdannigs^{te}: formeener mig herudinden ingen wrettmesßighedt forsch^{ne}: 12 mend och skriffueren att haffue tilføyett, Men dersom E: K: M: saadan mørcke och wanshelige sager anderledis naadig^{te}: will haffue forklaritt, stiller Ieg dett wdj E: K: M: egen Naadigste betenckende. Actum Bergen dendlt 28 Julij 1622.

E: K: M: Allerwnderdannigste Jacob Hansßen.

Bemelte Laugmand Jacob Hansen, endochsaa comparerit med fuldmagt aff Thord Forckerudt och Peder Lunderby (som dommen forhuerffuit haffde, och nu fandtis hidsteffndt) och derhoes berette, Forsch^{ne}: 12 mendt medt schriffueren, ingen wdleg, huercken thill os eller Sagsøgerenn (for^{ne}: bønder) att haffue giort, (Ey heller den nem effter samme hans wdstedde domb I nogen maade att haffue rettit eller dendlt epterkommidt) wnderdannigst begierendis dj derfore nu thilbørligen for samme deris wretmesßige dom och interesis tilføigelße, motte stande till rette, Medt wijdere parternis Induende jnuectiuer imodt huerandre derom for retten.

Da effter tilmæle och gienmæle, Saa och denne Sags grundelig betragtelße: Och effterdj hoes dj proub, som for^{ne}: 12 mendt och skriffueren haffuer funderit dennem paa, fandtis Mangelhafftighedt, och thill en deell partieskhedt (saasom medt dj tuende Sønner, der haffuer prouffuidt I deris faders sag) Epter huilcke slags proub (wdi liffs sager synderlig) att ordele, och nogen thill dødt och baall at dømme, eller thill sin lougwern (huor epter saadan straff kunde følge) er heigt betenckeligt, och icke medt lougen gemesß, paa saadan proub sig wdj domb att grunde.

Thi er derpaa saa for rette bleffuen affsagt, Att laugmandens domb, Imodt forsch^{ne}: 12 mend och skriffueren dømbt, bør I alle maade ved magt att bliffue: Och samme 12 mendt medt forbemelte Skriffuer, att bør giffue forbem^{te}: laugmandt Jacob Hansßen wdi kaast och terring tiuffue Rigs daller, till louglig Saledag att betale, effter dommen er lougligh forrekyndt. Datum ut supra nostro ad causas sub sigillo teste Joanne Bielchio justitiario nostro dilecto.